

УДК 636.32/38.084

DOI 10.47279/2709-3727-2020-1-13

АГІЙ В. М., кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОСТУ І РОЗВИТКУ ПОМІСНОГО МОЛОДНЯКУ ОВЕЦЬ ТА ВПЛИВ ГЕНОТИПУ БАРАНІВ-ПЛІДНИКІВ НА ПРОЯВ ОЗНАК ГЕТЕРОЗИСУ ОСНОВНИХ СЕЛЕКЦІЙНИХ ОЗНАК

Помісний молодняк, отриманий в результаті міжпородного схрещування баранів-плідників асканійської м'ясо-вовнової породи з матками породи прекос, за середньодобовими приростами (баранці, ярки) переважав своїх ровесників з контрольної групи на 6,7 % та 4,2 % відповідно.

Проведено попередню оцінку баранів-плідників за показниками розвитку основних селекційних ознак потомства (жива маса при народженні, щомісячна динаміка живої маси, складчастість шкіри, оброслість тулубу, вгодованість, виповненість стегон та ін.), встановлено деяку перевагу помісних тварин над аналогами контрольної групи.

Барани-плідники асканійської породи і породи прекос, матки породи прекос, помісний молодняк, батьківський генотип, гетерозис, основні селекційні ознаки.

Постановка проблеми. Основне завдання племінної роботи - проведення системи заходів, спрямованих на підвищення господарсько-корисних ознак овець, котрі в умовах сучасної господарсько-економічної ситуації мають актуальне значення для забезпечення прибуткового ведення галузі. Племінна робота в галузі вівчарства передбачає використання різних методів розведення, відбору та підбору, створення оптимальних умов вирощування молодняку, утримання маточного стада з метою отримання в кожному наступному поколінні тварин вирівняних за типом та відповідним рівнем продуктивності згідно з визначеними для даного стада чи породи цільовими стандартами.

В селекційному процесі використовують міжпородне схрещування, мета якого - виведення нових порід, перетворення низькопродуктивних аборигенних порід у високопродуктивні культурні породи, вдосконалення окремих господарсько-корисних ознак існуючих порід без істотної зміни їх типу і напрямку продуктивності, та збільшення виробництва товарної продукції.

Відомо, що в Україні створено високий генетичний потенціал порід. Завдання полягає в тому, щоб домогтися максимальної реалізації його можливостей, за рахунок створення оптимальних умов годівлі та утримання, відтворення кращих генотипів та їх раціонального використання [2].

Для реалізації генотипу обов'язкова дія відповідних паратипових факторів, тобто всього того, що об'єднує термін «середовище».

Основним завданням досліджень було, вивчити закономірності росту і розвитку помісного молодняка овець та вплив генопиту баранів-плідників на прояв ознак гетерозису основних селекційних ознак.

В міжпородному схрещуванні використовували баранів-плідників асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною баранів-плідників породи прекос та вівцематки закарпатського внутріпородного типу породи прекос.

В селекційне ядро було відібрано тварин, які відповідали класу «еліта» і переважали його мінімальні вимоги на 20 - 25 %.

Вищезгаданим вимогам відповідали і барани-плідники асканійської м'ясо-вовнової породи.

Мета і завдання. З метою збільшення виробництва ягнятини та баранини проводили міжпородне схрещування з використанням баранів-плідників асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною та маток породи прекос Закарпатського внутріпородного типу.

Експериментальною базою для проведення досліджень були вівцеферми СФГ «Шітєв» та Закарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції.

На обидвох вівцефермах вищезгаданих господарств було сформовано дослідні групи тварин з вівцематок породи прекос.

До дослідних груп тварин відбирали вівцематок класу еліта та першого класу, оцінених за власною продуктивністю та відтворювальними властивостями, а також звертали увагу на екстер'єр, конституцію, м'ясні форми, оброслість тулубу, густину, довжину та якість вовни.

З показників продуктивності ягнят визначали живу масу при народженні та в динаміці, та відстежували показники росту та розвитку молодняка.

Ягнят привчали до поїдання грубих та концентрованих кормів із 10-и денного віку. До досягнення ягнятами 10 кг живої маси концентрати згодовували у вигляді дерті, а після ціле зерно згодовували протягом всього періоду господарського утримання тварин.

Таблиця 1.

Схема роботи

Маточне поголів'я	Клас вівцематок	Барани-плідники	
		Порода	Клас
ЗП	Еліта і I	АС (дослідна група)	Еліта
ЗП	Еліта і I	ЗП (контрольна група)	Еліта

Витрати кормів на 1 кг приросту тварин вивчали за даними обліку.

Оцінку мінімальних параметрів відбору вівцематок при формуванні дослідних груп проводили згідно Інструкції з бонітування овець (Київ, 2003), а для визначення м'ясної продуктивності використовували методи ВІТа (1978).

Результати дослідження. Дослідженнями попередніх десятиріч встановлено, найбільш ефективним способом збільшення виробництва м'яса є міжпородне схрещування. В дослідженнях проведених нами на вівцефермах СФГ «Шітев» та Закарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції у селекційному процесі використовували баранів-плідників асканійської породи з кросбредною вовною та вівцематок породи прекос Закарпатського внутріпородного типу. Вдале поєднання батьківських порід сприяє доброму розвитку помісних тварин, та кращому прояву бажаних

господарсько-корисних ознак, що передаються від предків потомству та зумовлені ефектом гетерозису.

Вплив батьківських генотипів та розвиток помісного молодняку добре проявляється за умов збалансованої годівлі.

Для збільшення виробництва баранини крім міжпородного схрещування необхідно збільшити питому частку маток у стаді від 60 до 80 %. Останній фактор сприяє збільшенню виробництва баранини на 25 - 30 %. Застосування інноваційних біотехнологічних методів дозволить врахувати такі фактори, як підвищення виходу ягнят на 1 вівцематку, скорочення, інтервалів між окотами, ліквідація сезонності відтворення потомства, раннє відлучення ягнят від вівцематок та їх раннє використання.

Найбільшим попитом на ринку користуються туші, які вдало поєднують високу оцінку за м'ясністю та віднесені до середніх класів за жировим поливом. Такі туші мають і найвищі ціни. Відповідно до EUROP, туші овець оцінюють за м'ясністю і жиром поливом, але під цю класифікацію підлягають овечі туші масою вище 13 кг.

В наших дослідженнях, проведених у СФГ «Шітев», класифікація овечих туш за жировим поливом згідно з системою EUROP відповідала середньому рівню покриття туш жиром, тобто ціла туша була вкрита тонким шаром жиру, біля основи хвоста – невеликі скупчення жиру, нирки частково або повністю вкриті тонким шаром жиру, незначний жировий полив при видимості міжреберних м'язів.

В дослідженнях проведених П. І. Польською та ін. (2012) щодо спрямованого вирощування молодняку інтенсивних типів асканійської селекції встановлено, що за умов нестабільного рівня годівлі не забезпечується реалізація їх генетичного потенціалу продуктивності [4].

Загальновідомо, що одним із основних критеріїв раціонального ведення вівчарства в сучасних умовах є вивчення індивідуальних особливостей росту й розвитку молодняку овець. В умовах ринкової економіки підвищення м'ясної продуктивності овець є важливим чинником, що зумовлює рівень економічної ефективності галузі.

Ріст та розвиток є взаємопов'язаними біологічними процесами. Розвиток - це є кількісні і якісні зміни в організмі тварини впродовж

його життя. Ріст - це збільшення розмірів організму, що розвивається, в цілому і окремих його органів, тканин та клітин. Відповідає за процеси розвитку організму генетичний апарат.

На ріст організму впливає ряд факторів, серед яких важливе місце займає рівень годівлі, утримання, природно-кліматичні умови, в яких знаходиться тварина, а також вплив генетичних задатків [5].

В дослідях на молодняку овець при інтенсивній відгодівлі встановлено доцільність збільшення концентрації енергії та протеїну на 20 % від загальноприйнятих норм годівлі, що сприяло збільшенню середньодобових приростів тварин на 18 % [6].

Продуктивність овець на 40-60 % залежить від якості годівлі, від породи - на 10 %, і від інших факторів - ще на 10 % [1].

Практикою світового розведення овець доведено, що основним методом створення порід м'ясного напрямку є схрещування. Ряд авторів доводять перевагу схрещування у вівчарстві, яке дозволяє підвищити м'ясну продуктивність молодняку на 0,6 - 3,2 %. Одним з резервів підвищення ефективності виробництва вівчарської продукції є максимальне отримання ефекту гетерозису при схрещуванні різних порід, що є основним методом формування м'ясного напрямку продуктивності у вівчарстві [7].

Визначення рівня годівлі тварин сприяло виявленню ступеня впливу паратипових факторів на ефективність селекції [8].

Таблиця 2.

Підбір баранів-плідників і маток для міжлінійного та міжпородного схрещування (СФГ «Шітєв»)

$M \pm m; n=25; n=23$

Кількість вівцематок, гол.	Жива маса, кг	Настриг чистої вовни, кг	Довжина вовни, см	Закріплені барани-плідники, інд. номер	Клас баранів
25	54,95 ± 0,38	2,65 ± 0,03	9,05 ± 0,12	74093	Еліта
23	55,80 ± 0,43	2,72 ± 0,02	9,02 ± 0,15	74094	Еліта

У селекційному процесі для міжпородного схрещування на вівцефермі СФГ «Шітєв» використовували баранів-плідників класу «еліта» та маток породи прекокс.

Настриг та вихід митої вовни у баранів-плідників становив 5,3 - 5,1 кг та 58,7 - 58,1 % відповідно.

У маток настриг митої вовни становив 2,65 2,72 кг, а довжина вовни 9,05 і 9,20 см відповідно.

Таблиця 3.

**Господарсько-селекційні показники баранів-плідників
у СФГ «Шітєв»
M ± m; n=3**

Лінія	К-сть голів	Жива маса, кг	Настриг чистої вовни, кг	Вихід чистої вовни, %	Довжина вовни, см	Тонина вовни, якість
61601	1	108,3 ± 1,7	5,5 ± 0,27	57,90 ± 0,31	18,50 ± 0,34	56
45	1	110,5 ± 1,2	5,6 ± 0,21	58,0 ± 0,25	18,71 ± 0,23	56
502	1	112,4 ± 1,5	5,8 ± 0,32	58,2 ± 0,20	19,10 ± 0,30	56

Барани-плідники асканійської м'ясо-вовнової породи задіяні у селекційному процесі у СФГ «Шітєв» віднесені до класу еліта та мають хороші показники настригу та виходу чистої вовни з тониною вовни 56 якості, а також живу масу, яка відповідає вищезгаданому класу.

Таблиця 4.

Відтворювальна здатність вівцематок у СФГ «Шітєв» та ЗДСГДС

Показники	СФГ «Шітєв»	ЗДСГДС
Спарювання голів	102	61
Запліднювана здатність, %	98	87
Об'ягнилось вівцематок, гол.	98	50
Народилось ягнят, гол.	106	58
Плодючість вівцематок, гол.	108,2	116
Відлученні ягнят у 4-міс. віці, гол.	101	24
Одержано життєздатних ягнят, при відлученні на 100 вівцематок	99,0	41,4

Підтримуючий фон годівлі овець на вівцефермі ЗДСГДС негативно вплинув на реалізацію батьківських генотипів баранів-плідників асканійської м'ясо-вовнової породи, про що свідчить низька жива маса ягнят при народженні та низька їх життєздатність, а також зменшення настригу вовни з вівцематок на 35 % у порівнянні з аналогічними показниками минулого року. До того ж, у 20 % овець спостерігались ознаки голодної тонини вовни.

Таблиця 5.

Раціон годівлі помісних ярок 6 міс. віку у зимовий період(СФГ«Шітєв»)

Компоненти	К-сть корму, кг	Поживність							
		Кормовиходиниць, кг	Обмінної енергії, МДж	Сухоречовини, кг	Перетравного протеїну, г	Клітковини, г	Са, г	Р, г	Каротин, г
Сіно злаково-різнотравне	1,0	0,55	7,0	829	55	245	6,0	2,1	26
Солома вівсяна	0,25	0,07	1,4	209,7	4,5	93,7	1,5	0,5	6,5
Концентрати	0,4	0,4	3,8	45,2	30,8	44,0	0,6	0,87	-
Сіль кухонна	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього:	-	1,02	12,2	1,38	90,3	382,7	8,1	3,47	32,5
Потреба до норми	-	1,0	11,6	1,10	118,0	267,0	5,5	3,5	7,0

Годівля помісних ярок дослідної групи згідно загальноприйнятих зоотехнічних норм протягом 9 міс. дослідного періоду сприяла збільшенню середньодобових приростів тварин на 4,2 % у порівнянні з контролем, що погоджується з результатами досліджень Могильницької С. В. (7)

Таблиця 6.

**Динаміка росту та розвитку помісного молодняку у
СФГ «Шітєв»
n=25-23; M±m; n=18-21**

Вік, міс.	К-сть	Баранці дослідна група	Вік, міс.	К-сть	Баранці контрольна група
При народженні	25	4,7 ± 0,04	При народженні	18	4,1 ± 0,03
2,5	25	20,2 ± 0,05	2,5	18	18,5 ± 0,02
6	25	36,8 ± 0,08	6	18	32,0 ± 0,07
9		47,5 ± 0,07	9	18	44,1 ± 0,05
		Ярочки дослідна група			Ярочки контрольна група
При народженні	23	4,2 ± 0,02	При народженні	21	3,8 ± 0,02
2,5	23	19,5 ± 0,06	2,5	21	18,2 ± 0,06
6	23	34,5 ± 0,03	6	21	30,2 ± 0,08
9	23	44,2 ± 0,05	9	21	42,3 ± 0,07

Відстежуючи динаміку живої маси помісного молодняку від дня народження і до 10 міс. віку встановлено, що баранці та ярки у дослідних групах мали, середньодобові прирости на 6,7 % та 4,2 % більші, ніж у тварин контрольних груп відповідно. Тобто, середньодобові прирости баранців дослідної групи за 9 міс. становили 158 г, а контрольної 148 г, а ярки дослідної групи маси середньодобові прирости 148 г, а контрольної - 142 г.

Доречно зауважити, що найкраща інтенсивність росту помісного молодняку спостерігалась до 2,5 місячного віку, коли основну частину раціону ягнята отримували за рахунок материнського молока.

Висновки.

1. Схрещування увівчарстві сприяє прояву батьківського генотипу баранів-плідників на збільшення середньодобових приростів у баранців та ярків дослідних груп на 6,7 та 4,2 % відповідно у порівнянні з тваринами контрольної групи.

2. Тушки 5-8 місячних ягнят (СФГ «Шітев») мали добре виражену обмускуленість та хороший жировий полив, а їх маса коливалась від 14 до 19 кг.

3. Нестабільний рівень годівлі піддослідних тварин не сприяв реалізації генетичних задатків баранів-плідників на поголів'ї отриманого помісного молодняка на вівцефермі ЗДСГДС.

Бібліографічний список

1. Седіло Г. М. Вівчарство Карпатського регіону. - Л.: Паїс, 2016 - 191 с.

2. Кучер М. С. та ін. Підвищення відгодівельних і м'ясних якостей свиней. - К.: Урожай, 1993. - 198 с.

3. Вороненко В. І. та ін. Довідник з вівчарства. - Нова Каховка: "Пиел", 2008. - 125 с.

4. Польська П. І., Калашук Г. П. Спрямоване вирощування молодняка інтенсивних генотипів асканійської селекції // Науковий вісник "Асканія-Нова", "Пиел", 2012. - Вип. 5. - Част. 1. - С. 149-163.

5. Похил В. І. та ін. Особливості росту та розвитку молодняка інтенсивних генотипів різного походження // Науковий вісник "Асканія-Нова", "Пиел", 2012. - Вип. 5. - Част. 1. - С. 164-170.

6. Свістула М. М. Ефективність підвищення рівня енергії та протеїну у раціонах молодняка овець при його інтенсивній відгодівлі // Науковий вісник "Асканія-Нова", "Пиел", 2012. - Вип. 5. - Част. 1. - С. 175-181.

7. Могильницька С. В. Вплив промислового схрещування на динаміку живої маси овець // Вівчарство та козівництва. - Нова Каховка: "Пиел", 2015. - Вип. 1. - С. 114-122.

8. Польська П. І., Калашук Г. П. Результати удосконалення інтенсивних типів овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною за умов нестабільного рівня годівлі // Вівчарство та козівництво. Нова Каховка "Пиел", 2015. - С. 3-12.

Одержано редколегією 22.04.2020р

АГИЙ В. М.

**ЗАКОНОМЕРНОСТИ РОСТА И РАЗВИТИЯ ПОМИСНОГО
МОЛОДНЯКА ОВЕЦ И ВЛИЯНИЕ ГЕНОТИПА
БАРАНОВ-ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ НА ПРОЯВЛЕНИЯ
ПРИЗНАКОВ ГЕТЕРОЗИСА ОСНОВНЫХ
СЕЛЕКЦИОННЫХ ПРИЗНАКОВ**

Поместный молодой, полученный в результате межпородного скрещивания баранов асканийской мясо-шерстной породы с матками породы прекос, по среднесуточным приростами (барашки, ярки) преобладал своих сверстников из контрольной группы на 6,7% и 4,2% соответственно.

Проведена предварительная оценка баранов-производителей по показателям развития основных селекционных признаков потомства (живая масса при рождении, ежемесячная динамика живой массы, складчатость кожи, ослот обрть туловища, упитанность поместных животных над аналогами контрольной групп. наполненность бедер и др.), Установлено некоторое преимущество поместных животных над аналогами контрольной группы.

V.M. AGIY

**REGULARITIES OF GROWTH AND DEVELOPMENT OF
LOCAL YOUNG SHEEP AND INFLUENCE OF GENOTYPES OF
BREEDING SHEEPS ON THE MANIFESTATION OF SIGNS OF
HETEROSIS OF MAIN SELECS**

Local young animals obtained as a result of interbreeding of Askanian meat-wool rams with uteruses of the Prekos breed outperformed their peers from the control group by 6.7% and 4.2%, respectively, in terms of average daily gains (lambs, bright).

A preliminary assessment of breeding rams on the indicators of development of the main selection traits of offspring (live weight at birth, monthly dynamics of live weight, skin folds, body overgrowth, fatness, fullness of the thighs, etc.), found some advantage of local animals over analogues of the control group.

AGIY V. M.

**A HELYI JUHÁLLOMÁNY NÖVEKEDÉSÉNEK ÉS
FEJLŐDÉSÉNEK SZABÁLYAI, VALAMINT A
TENYÉSZKOSOK GENOTÍPUSAINAK BEFOLYÁSA A FAJTA
FŐ KIVÁLASZTÁSI JEGYEIRE.**

Az aszkániai hús-gyapjú és a precocefajták kereszteződéseeredményeként előállított helyi merinó az átlagos napi nyereség (bárány, jerkebárány) tekintetében 6,7% -kal, illetve 4,2% -kal haladták meg a kontroll csoport társait.

A tenyészkosok előzetes értékelése az utódok fő szelektációs tulajdonságai alapján (a születéskori élősúly, az élősúly havi dinamikája, a bőrredők, az egyenletes testszőrzete, a termetesség, a combok teltsége stb.) megállapították a helyi merinónémi előnyét a kontrollcsoport analógjaival szemben.